

κῶς ὅτι «ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν», ἔλαβε δὲ πιθανώτατα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀπὸ προσευχῆς ἀπευθυνομένης πρὸς θεῶν ἀγάλματα. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τινὰ τῶν καλλιτεχνημάτων ἐκείνων ἔργα τοῦ Ἡφαίστου, ὃ ἔστι μυθώδη, τινὰ δὲ θετικώτερον, φοινικικά· καὶ ἐν γένει, καθ' ὅσον ὑπῆρξαν τῶντι, φαίνεται βέβαιον ὅτι δὲν ἦσαν προϊόντα ἐπιχωρίου ἑλληνικῆς τέχνης. Τοῦλάχιστον τὰ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους περισωθέντα ἀρχαιότατα δοκίμια τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἑλληνικῆς τέχνης, ἦτοι τὰ τῆς λατρείας ἀντικείμενα, πολὺ ἀπείχον τῆς ὁμηρικῆς ἐκείνης φιλοκαλίας, καὶ ἰδίως οὐδ' ὅπως οὖν προσήγγιζον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, ἀλλ' ἦσαν ἀπλῶς σύμβολα, δηλαδὴ λίθοι, σανίδες, δόκανα, πυραμίδες, κίονες. Ἔτι ἐπὶ Πausανίου, ὅστις περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν δευτέραν μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ἐσφῶζοντο τοιαῦτα σύμβολα τῆς λατρείας. Τὰ δὲ ἀρχαιότατα εἰδῶλα ἦσαν ἐκ ξύλου, ὧν πολλὰ εἶδεν ὁμοίως ὁ Πausανίας· καὶ εἰς τινὰ μὲν ἐξ αὐτῶν προσηγοῦντο κεφαλαὶ καὶ χεῖρες λίθιναι, ἅπαντα δὲ ἦσαν περιβεβλημένα ἱμάτια καὶ ἄλλα συμβολικὰ κοσμήματα, ἐξ οὗ καὶ ὀνομάσθησαν ἀγάλματα. Ἄλλη ἀρχαιοτάτη ὕλη πρὸς κατασκευὴν γλυπτικῶν ἔργων ὑπῆρξεν ἡ ὀπτὴ γῆ· βραδύτερον μόνον μετεχειρίσθησαν πρὸς τοῦτο τὰ μέταλλα καὶ ἔτι βραδύτερον τὸν λευκὸν λίθον, τὸ μάρμαρον.

Ἐπιφέρομεν, ἐν τέλει, τινὰ περὶ τῆς πολυτιμοτάτης τῶν τεχνῶν, περὶ τῆς γραφῆς. Τὰ ὀνόματα τῶν πλείστων γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἡ σειρὰ αὐτῶν καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μνημείων σχῆμα ἐπικυροῦσι τὴν ἀλήθειαν τῆς παραδόσεως, ὅτι οἱ προπάτορες ἡμῶν παρέλαβον ἐκ Φοινίκης τὸν ἀλφάβητον τοῦτον. Ἀμφιβάλλεται ὅμως ἂν ἡ γραφὴ ἦτο ἐν χρήσει ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Τὰ ὁμηρικὰ ἔπη οὐδαμῶς ἀναφέρουσιν αὐτὴν σαφῶς. Εἰς ἓν μόνον χωρίον τῆς Ἰλιάδος λέγεται ὅτι ὁ Βελλεροφόντης ἔφερε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Λυκίας πίνακα πτυκτόν, ὃ ἔστι διπλωμένον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον γραφῆ «σήματα λυγρὰ», δηλαδὴ, ὡς ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου συνάγεται, σημεῖα δηλοῦντα παραγγελίαν μυστικὴν νὰ φονευθῆ ὁ κομιστής. Ἄλλ' ἀμφισβητεῖται ἂν τὰ σήματα ταῦτα ἦσαν χαρακτῆρες ἀλφαβητικοὶ ἢ συμβολικὰ ζωγραφήματα. Ὁ δὲ Γεώργιος Γρότε φρονεῖ ὅτι, ἂν τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἰλιάδος ἀποδεικνύη τι, ἀποδεικνύει μᾶλλον ὅτι ἡ ἀλφαβητικὴ γραφὴ δὲν ὑπῆρχεν ἢ ὅτι ὑπῆρχε καθ' ἣν ἐποχὴν ἐποιήθη ἡ Ἰλιάς. Ὅπως δὲ ποτε, ἐπειδὴ αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν δὲν εἶναι προγενέστεραι τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, τὰ δὲ γράμματα τῶν παλαιότερων τούτων μνημείων εἶναι ἀτελῶς καὶ ἀνεπιτηδεῖως κεχαραγμένα, ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι δὲν ἐγένετο πολλὴ τῆς γραφῆς χρῆσις κατὰ τὰς ἔτι ἀρχαιοτέρας ἑκατονταετηρίδας, καὶ ἂν ὑποτεθῆ αὕτη τότε γνωστὴ. Τὸ δὲ ζήτημα τοῦτο περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ὑπάρξεως τῆς γραφῆς συνεδέθη μεθ' ἑτέρας τινὸς οὐδὲν ἦτον ἀξιωματικῶς συζητήσεως. Τῶντι, εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὁ σοφὸς γερμανὸς Φρειδερίκος Αὐγουστος Οὐόλφιος ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, τὰς ὁποίας οἱ προπάτορες ἡμῶν ἀπέδιδον εἰς τὸν Ὅμηρον, δὲν ἦσαν ἔργα ἐνὸς ἀνδρός, ἀλλ' ἀπρητίσθησαν διὰ τῆς συναρμογῆς διαφόρων ἰδιαιτέρων ποιημάτων, συνταχθέντων ὑπὸ διαφόρων ποιητῶν τῆς ἡρωικῆς ἐποχῆς καὶ βραδύτερον πολὺ συναρμολογηθέντων εἰς ἓν ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Ἀθηνῶν Πεισιστράτου. Ἐστήριξε δὲ ὁ Οὐόλφιος τὴν γνώμην ταύτην καὶ εἰς τὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀντιφάσεις ὅσας ἠξίωσεν ὅτι περιέχουσιν ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τοῦτο, ὅτι, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων ἡ τέχνη τοῦ γράφειν ἦτο ἀγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας (ἢ, ὅπερ σχεδὸν τὸ αὐτό, καὶ ἂν ἦτο γνωστὴ, ἢ χρῆσις αὐτῆς ἦτο δύσκολος, ἀτελής καὶ σπανία), ἀδύνατον ἀπέβαινε νὰ διατηρηθῶσι ποιήματα τοσοῦτο μακρὰ